

Vrienden In Flanders Fields Museum

Driemaandelijkse nieuwsbrief

Afzendadres: Documentatiecentrum,
Janseniusstraat 9, B-8900 Ieper
Afgiftekantoor 8900 Ieper 1 - P3A9021

België - Belgique
P.B.
8900 Ieper 1
BC 6308

VIFF *flash*

september - oktober - november 2007

24.1

REDACTIONEEL

Het In Flanders Fields Museum – ondertussen een beetje ons museum geworden – durft ons gelukkig af en toe een geweten schoppen. Zo met de dubbele fototentoonstelling “Remembered & Forgotten”: kleurenfoto’s van tiptop onderhouden Gemenebest-oorlogsgraven broederlijk naast zwart-wit foto’s met verloren gewaande relictten van het Westelijk Front. Sinds 1918 woedt op deze strook een permanente monumentenstrijd: de zerkjes teruggeven wat de weerelementen wegknabbelden en het onkruid bekampen. Soms loopt het mis. In het voorjaar van 2006 konden we zien en lezen dat de Duitse begraafplaats in Hooglede tekenen van verval vertoonde. Het Duitse leger kwam er zelfs aan te pas om de “armere” pendant van de Commonwealth War Graves Commission bij te springen. Terwijl de Salient de Mijnsnag van 1917 herdacht, liep ik als vreemde eend in de bijt op een Duitse burgerlijke begraafplaats in München. Het was er snikheet maar het vele lover verzachtte het leed. Hier geen Santo Campo-toestanden. Sobere verticale zerken of kruisjes, omzoomd met bloemen, struiken, bomen. En eekhoortjes. Niet voor niets noemen ze het een “Friedhof”. Vredige rust in een tuin. Daar in de schaduw van de Stadelheim-gevangenis, ooit een eindstation voor “de vijanden van het Rijk”, liggen ze begraven: broer en zus Scholl en medestrijders. In februari 1943 werd hun geschreven verzet tegen de oorlogsmachine van “Gefreiter A. H.” (Wijtschate, Mesen, weet je wel) hen finaal fataal. Opgepoetste zerkjes, flink uit de kluiten gewassen monumenten (met of zonder sierverlichting), verborgen relictten of recente artefacten: stille getuigen, krachtige boodschappers. (P.B.)

<u>Redactie</u>	Patrick Bracke, patrick.bracke@telenet.be
<u>Verantw. uitgever</u>	Gilbert Ossieur, gilbert.ossieur@skynet.be Wieltje 11, 8900 Ieper
<u>Bijdragen</u>	Freddy Rottey, frottey@yahoo.com Aurel Sercu, aurel.sercu@telenet.be Chris Spriet, chris_spriet@hotmail.com Filip Debergh, filip.debergh@pandora.be Johan Van Duyse, vanduyse.johan@skynet.be Annick Vandenbilcke, stedelijke.musea@ieper.be
<u>Vorm</u>	B.AD

Auteurs zijn verantwoordelijk voor hun tekst. Voor gehele of gedeeltelijke overname is toestemming van de auteur vereist.

Deadline voor volgende aflevering: 4 november 2007.

Mail uw bijdrage naar flash@vriendeninlandersfields.be.

Postadres VIFF: Documentatiecentrum
Janseniusstraat 9, B-8900 Ieper
057 / 23 94 50

www.vriendeninlandersfields.be
info@vriendeninlandersfields.be

'Artillery Wood Cemetery'

© Aurel Sercu, 2006 – aurel.sercu@telenet.be

Deze fotoreportage staat open voor iedereen met een fotografisch oog. Het onderwerp van de foto dient verband te houden met de Eerste Wereldoorlog of de vredesgedachte. U kan uw foto in digitaal formaat (minimum 300 dpi) sturen naar flash@vriendeninlandersfields.be. Hou er rekening mee dat we de foto in grijs waarden afdrukken.

DE SITE

Zero Hour

Met Zero Hour (7 juni 1917) zou alles eindigen maar ook alles beginnen: de vernietiging van de hoop op een spoedige doorbraak naar de kust. De planning en uitvoering van de mijnenslag komen op deze website, dankzij een moderne look, opnieuw tot leven. Met de muis kan je de panoramafoto's van het voormalige slagveld heen en weer laten bewegen. Er is ook – opvallend – voor achtergrondinformatie over de nasleep van WO I gezorgd.

www.zerohour.be

Een vroege zondagvoormiddag in oktober. Een schamele onstabiele waterzon... Maar ze zit dan wel in de ideale positie (zuidoosten) om aan de overkant van de Boezingse vaart, op Artillery Wood Cemetery, een foto te gaan nemen van een specifieke headstone. Iets wat een Britse kennis enkele dagen voordien gevraagd heeft. Dus: vliegenschug ernaartoe...

En wonder boven wonder: ik kan de foto van dat grafzerkje nog net nemen vóór de zon definitief lijkt te verdwijnen. Want inderdaad, vanaf Steenstrate komt een apocalyptisch aandoende lucht aanzetten, met de belofte van bakken hemelwater. Meteen naar de auto hollen om het vege lijf te redden? Maar daar ontwaar ik achter mij een piepklein gaatje in de zuidwaarts voorbijschuivende wolkenmassa. Als de zon nu eens straks over een minuut of twee "toevallig" net erdoor zou priemen en de witte zerken zou doen oplichten onder die zwartgallige lucht? En ja, mijn geduld levert, ongelooflijk maar waar, drie seconden op (niet méér!) tijdens dewelke enkele stralen Artillery Wood Cemetery kortstondig in een fel licht doen baden terwijl de lucht erboven nóg inktzwarter geworden is. Rap de compositie bepalen en afdrukken! Zelfs geen tijd genoeg voor een tweede foto... En dan rap naar de auto hollen.

De hemelsluisen zijn echter meteen na de opname wagenwijd opengegaan, en bijtijds de auto bereiken is een illusie. Maar wanneer kort daarop de foto gedownload is, en het resultaat te zien is, is dat natte pak meteen vergeten. (A.S.)

Half Moon Street 40.

Residentiële kamers voor “single gentlemen” onder het alziende oog van “landlady” Nellie Burton die er een uitgesproken mening over vrouwen op nahield (“Fair to the eye and rotten to the core”, *mooi om naar te kijken maar bedorven tot in het hart*) en dan ook geen exemplaren van dit verachtelijke soort over de vloer duldde - wat voor haar gentlemen natuurlijk geen enkel probleem vormde: dat was Half Moon Street 40. Robbie Ross, literair criticus, kunstkenner, minnaar en hardnekkig verdediger van Oscar Wilde en de persoon die van alle “patrons” de meest diepgaande invloed op Sassoon zou uitoefenen, bewoonde er een flat op de eerste verdieping. Uit “Siegfried’s Journey” komt volgende beschrijving van de leefomgeving van deze heer van stand.

In zijn kamer op de eerste verdieping van Half Moon Street 40 deed ik meer kennis op dan ik me in die tijd realiseerde, terwijl hij met innemende en plagerige affectie het een en ander aan mijn jeugdige botheid en misvattingen veranderde. Alleen nog maar die kamer binnenkomen was een ontdekking van fijnzinnig gerijpt artistiek oordeel, want alles daar gaf een gevoel van een volwassen en doordachte selectie. De voorwerpen die het oog tegenkwam, leken niet bewust samengebracht door een amateur. Ze waren niets anders dan de informele verzameling van een kenner, maar toch schenen ze daar gekomen via een proces van aangeboren zin voor decoratie. De kleuren van de kamer waren warm en ingehouden, half Italiaans, half Oosters en toch onmiskenbaar doordrongen van een Londense huiselijkheid. Er was een dreigend Romeins landschap van Richard Wilson. Enkele kleine Chinese prenten en aardewerk, verfijnd en teer van kleur, harmonieerden met het Perzische tapijt en de gordijnen aan de grote vensters die toegang gaven tot een balkon waar ik zo graag een hap nachtlucht nam en luisterde naar het gegons van het verkeer in Piccadilly wanneer Robbie naar beneden was geroepen voor een telefoontje of wanneer hij in een te gespecialiseerd gesprek was gewikkeld met een van zijn makkers van de Burlington Fine Arts Club. In de grote,

oude boekenkast met glazen deuren kon ik neuzen in een assortiment “poëzie en schone letteren” – een assortiment dat me zelfs toen een idee gaf van Robbies vooroordelen en voorkeuren inzake moderne auteurs. In het midden van de kamer, evenwijdig met de boekenkast, stond de tafel waar hij aan schreef; aan de andere kant ervan was de haard waar hij placht voor te staan bij gesprekken met vrienden. Achter zijn hoofd, en langer dan de muur boven de schouw, hing het front van een vijftiende-eeuwse Italiaanse bruidskoffer; met zijn patina

van door de eeuwen verdonkerd brons en goud dat de panelen met missaalachtige voorstellingen van een verloving omlijstte, vormde het een statige achtergrond.

Siegfried Sassoon had Robbie Ross voor het eerst ontmoet op een feestje bij Sir Edmund Gosse (1849-1928), de bibliothecaris van het Hogerhuis, op 5 juni 1913. In maart 1914 volgde een tweede ontmoeting in gelijkaardige omstandigheden en vanaf 1915 werd de flat van Ross Siegfrieds pied à terre wanneer hij met verlof kwam in Londen.

Ze konden elkaar vinden in gedurfde meningen over de manier waarop de oorlog werd gevoerd en het was ook Robbie Ross die Sassoon in contact bracht met Ottoline Morrell en de pacifistische leden van de Bloomsbury Group, wat samen met andere factoren, zou bijdragen tot het tot stand komen van zijn bekende "Declaration" uit 1917. Siegfried waardeerde Nellie Burton, de pensionhoudster (het omgekeerde was ook waar, zij noemde hem wel eens "Saint Siegfried") en herhaaldelijk vroeg hij haar kamers voor hem te reserveren. Een verblijf in Half Moon Street vond hij altijd sterk te prefereren boven het eerder onpersoonlijke van de Royal Societies Club aan de andere kant van Piccadilly. Ook Wilfred Owen wist Half Moon Street te waarderen: bij zijn vorige pogingen om er te logeren, had Nellie Burton geen kamers vrij gehad, maar van 16 tot 18 mei 1918 (dat was zijn laatste verlof in Londen: op 4 november zou hij sneuvelen) kon hij beschikken over de volledige flat boven die van Ross.

Osbert Sitwell werd gebeld om mij op te komen zoeken in Half Moon Street! Ik had een volledige flat voor 7/6, ontbijt inbegrepen! En ik kreeg meer uitnodigingen voor lunches en diners dan ik aankon! [W.O. 20 mei 1918]

Robbie Ross zelf overleed onverwacht op 5 oktober 1918, maar Siegfried bleef contact met Nellie en Half Moon Street houden tot zijn vertrek naar Teffont Magna, Wiltshire (1931-1932) de vriendschap deed verwateren. Nellie stierf in 1935.

Bronnen:

- Siegfried Sassoon - *Siegfried's Journey*.
- Jean Moorcroft Wilson - *Siegfried Sassoon, The Making of a War Poet*.
- Jean Moorcroft Wilson - *Siegfried Sassoon, The Journey from the Trenches*.
- Max Egremont - *Siegfried Sassoon, a Biography*.
- Dominic Hibberd - *Wilfred Owen, a new Biography*.
- Jon Stallworthy - *Wilfred Owen*.

(Tekst en foto: F.R.)

Herdenkingsmoment Zuid-Afrikanen 20 september 2007

Op 20 september 1917 begon de tweede fase van de Derde Slag bij Ieper. Met verse troepen (de ANZAC's) en met een andere tactiek (bite and hold). Op die fameuze ochtend lag in de buurt van Frezenberg de Zuid-Afrikaanse infanteriebrigade die deel uitmaakte van de 9de Schotse divisie. De vier regimenten bereikten hun objectief (de green line nabij Bremen Redoubt) maar de tol was hoog: van de 2.576 man werden 1.255 geregistreerd als gedood, vermist of gewond. Op bijna alle Zuid-Afrikaanse headstones rond Ieper en Zonnebeke staat dan ook de datum 20 september.

Het is dan ook zeer passend om op die dag een herdenkingsplechtigheid te houden voor alle Zuid-Afrikanen die in de 'Salient' vochten. Op 20 september 2007 bezoeken 20 leerlingen van de Hoërskool Waterkloof uit Pretoria onder leiding van VIFF-lid en gids Filip Debergh het slagveld rond Ieper.

Om 15.00 u. vindt een korte herdenkingsplechtigheid plaats bij het Scottish Monument bij Frezenberg. Filip Debergh licht de bijdrage van de Zuid-Afrikanen op die dag toe, enkele leerlingen zullen in het Afrikaans een dankwoord uitspreken. Onder muzikale begeleiding van een piper wordt een krans neergelegd en enkele kruisjes geplaatst.

Om 19.20 u. krijgen de leerlingen bij de Menenpoort wat uitleg bij de vier panelen met de namen van vermiste Zuid-Afrikaanse soldaten. Om 20.00 u. leggen drie leerlingen een krans tijdens de Last Post-plechtigheid. (F.D.)

TERUGBLIK / KORT

7 juni 2007 – Wijtschate/Loker: 8ste Redmondwandeling.

14 juni tot 17 juni 2007: Rondreis "De Derde Slag bij Ieper" met gidsen Prof. Koen Koch en Piet Chielens.

14 juni 2007 – Conferentiezaal Stadhuis Ieper: Boekvoorstelling "De Derde Slag bij Ieper" van Prof. Koen Koch.

16 juni 2007 – Stadsschouwburg Ieper: VIFF-Nocturne: Europese creatie van "Walking the Road", een toneelstuk door Dermot Bolger, gecreëerd n.a.v. de 90ste verjaardag van de dood van Francis Ledwidge.

6 juli 2007 – IFFM: Vernissage dubbele fototentoonstelling rondom oorlogsherinnering "Remembered and Forgotten" (gesloten 26 augustus).

8 juli 2007 – St.-Maartenskathedraal Ieper: Opvoering van "The Menin Gate Memorial Suite" en enkele andere werken n.a.v. de 80ste verjaardag inauguratie Menenpoort.

13 juli 2007 – IFFM: Vernissage "Diary / Dagboek" van "Artist in Residence" Kingsley Baird (zie rubriek "Frontzicht").

14 juli 2007 – IFFM: Vernissage tijdelijke tentoonstelling "Salient and Sanctuary – India in Flanders and Brighton" (gesloten op 26 augustus).

25 augustus 2007: Inhuldiging Schots monument (Keltisch kruis) op de Frezenberg (Zonnebeke) ter nagedachtenis van alle Schotten die sneuvelen in de Salient. Website: www.scottishmonument.be

DE BROERS LEWIS

Tijdens de VIFF-Vriendendag op 4 maart 2006 (die ondermeer leidde naar het Loos Memorial) vertelde VIFF-lid Germain Batsleer (Sijsele) het verhaal van de Lewis-broers. Zijn schoonbroer (eveneens VIFF-lid) kwam in Noord-Ierland in contact met de familie Bowsie. De nicht van Georges Bowsie, de 85-jarige "Aunt Ann" voerde enkele jaren geleden een belofte uit van haar moeder: een bezoek brengen aan het graf van haar twee broers die op dezelfde dag sneuvelden in Loos. Hier het verhaal, genoteerd door historicus Georges Bowsie uit Carryduff, Noord-Ierland.

De familieleden van mijn moeder waren landbouwers uit County Leix, het vroegere Queen's County. Mijn grootvader, Moses Lewis, had vijf zonen en vijf dochters die allemaal op de hoeve werkten. Toen de oorlog uitbrak, namen de vier oudste zonen, James, William, Arthur en George vrijwillig dienst bij de Irish Guards. Het waren stuk voor stuk stevige kerels van meer dan 1,80 m. Kort nadat ze naar Frankrijk waren vertrokken, ging ook Charles, de jongste en 17 jaar oud, buiten weten van zijn ouders naar het rekruteringsbureau, zei dat hij 18 was en werd ook Irish Guard.

Er werd niets meer van hem vernomen tot mijn grootmoeder op een morgen in september 1915 een telegram kreeg met de mededeling dat haar jongste, Charles, was omgekomen bij de gevechten. Diezelfde dag, na de middag, meldde een tweede telegram dat George, de tweede jongste, ook was gesneuveld. Een zwarte dag voor mijn familie.

De twee jongens vonden de dood in de Slag bij Loos. Hoewel ze tot verschillende bataljons behoorden, kwam het tot een korte ontmoeting toen de compagnie positie innam vóór de aanval. Een kameraad uit hetzelfde dorp zag de verbaasde uitdrukking op het gezicht van George die niet wist dat Charles dienst had genomen en men hoorde hem zeggen: "Jij had op de boerderij aan het werk moeten zijn!". Waar ze na-dien in terecht kwamen, was geen veldslag maar een regelrechte moordpartij: duizenden Irish Guards werden door

genadeloos vuren van machinegeweren neergemaaid.

De broers James, William en Arthur brachten het er levend af en toe ze weer thuiskwamen, had het Ierse republikeinse leger van de Britse betrokkenheid bij de oorlog gebruik gemaakt om in het zuiden van het land opstanden te starten.

Kort na zijn ontslag uit het leger werd Arthur op een dag in het dorp zwaar beledigd door enkele leden van het IRA. Hij beet fel van zich af en noemde hen laffe moordenaars, wat hen blijkbaar tot nadenken stemde. Die avond, toen hij net van plan was te gaan slapen, werd op de achterdeur geklopt. Toen Arthur openmaakte, zag hij niemand maar vanuit de duisternis klonk de stem van iemand die zei dat hij lid van het IRA was maar dat hij en Arthur in het verleden goed bevriend waren geweest; daarom waarschuwde hij hem nu dat het IRA de hoeve zou binnenvallen om hem te executeren. Zonder zich verder kenbaar te maken, verdween de informant. Onverwijd ging Arthur op weg richting Dublin, meer dan honderd kilometer ver.

Een paar uur na de waarschuwing kwamen verschillende auto's het erf op gereden. Een aantal mannen beukten de keukendeur in en zetten met getrokken wapens iedereen tegen de muur terwijl huis en bijgebouwen werden uitgekamd op zoek naar mijn oom die ze inderdaad terecht wilden stellen.

In Dublin vond Arthur een baan als stoker op een schip dat Australië als bestemming had. Bij aankomst in Melbourne schreef hij zijn moeder een brief maar helaas was dit het laatste wat men van hem vernam.

De andere broers, James en William vluchtten naar Engeland. Ik heb nooit een van mijn vijf ooms ontmoet: hun drang om te gaan vechten, het verraad van de Duitsers en het IRA hebben mij dit voorrecht ontzegd.

85 jaar zouden voorbijgaan eer een verwant van de familie Lewis de graven van Charles en George zou bezoeken.

In tegenstelling tot wat hierboven vermeld is, zouden Lance Sergeant George Lewis en private Charles Lewis volgens

de informatie van CWGC tot hetzelfde bataljon hebben behoord: 2nd Bn. Irish Guards. Ze sneuvelden op 27 september 1915 en zijn vermeld op paneel 9 en 10 van het Loos Memorial.

Vertaling en bewerking: F.R.

In diezelfde hel en op diezelfde dag kwam ook luitenant John Kipling, zoon van Rudyard Kipling, om. (F.R.)

VOORUITBLIK / KORT

12 september 2007: VIFF-activiteit: "Such Anger, Such Danger": een hommage aan de dichter Ivor Gurney als hommage aan alle slachtoffers van de waan van 1917 (Hazeweidestraat, Sint-Juliaan met onthulling van een monumentje. Organisatie VIFF, Gemeente Langemark-Poelkapelle). Zie de afzonderlijke uitnodiging.

12 oktober 2007: VIFF-activiteit: Algemene vergadering en avondactiviteit in Talbot House, Poperinge. Zie de afzonderlijke uitnodiging.

20 oktober 2007: VIFF-activiteit: uitstap "Op zoek naar vergeten en verkommerde oorlogsrelicten" met gidsen Wim Degrande en Patrick Goossens. Zie de afzonderlijke uitnodiging.

10 en 11 november 2007: Opendeurdagen site "Bayernwald" (Wijtschate) (gratis toegang). Gids aanwezig van 10.00 tot 16.00 u.

15 tot 17 november 2007: Internationale conferentie "Dead Reckoning – Passchendaele 1917". Organisatie: Memorial Museum Passchendaele 1917 en IFFM.

Hoe de kolonel terugkeerde

Redmond Day

De veldkeukens waren langs de lange aardedonkere weg vertrokken in de richting waar de divisie in de slag had gezeten. Alles verliep uitermate voorspoedig en het ene nieuwtje dat van ginds bij ons binnendruppelde; klonk nog opgewekter dan de rest. Goed, er vielen vele, vele verliezen te betreuren, zowel onder de officieren als in de rangen, maar zelfs die vermochten, hoe verdrietig ze ons maakten, niet de extase te temperen die we voelden bij alles wat we intussen voor elkaar hadden gekregen.

De divisie had zich op de meest roemrijke manier weten door te zetten. Op het doelwit dat we voor ogen hielden en zouden gaan belagen, hadden we in die lange, slopende slag al zes keer een uitval geprobeerd, maar zonder succes.

Twee jaar lang hadden de Duitsers er zich ingegraven, en ze hadden, zoals alleen zij dat konden klaarspelen, hun stellingen zo goed als onneembaar gemaakt. Prikkel-draadversperringen van het meest ondoordringbare allooi, mitrailleursnesten waar het geschut middels gewiekst doordachte liftsystemen tijdens bombardementen beurtelings konden verdwijnen en even later evenzogoed weer opdoken. Ook maar alles dat bepeinsd mocht worden om aanvallen af te slaan, was effectief voorhanden en de vijand ging er zonder de minste scrupules prat op dat de stelling onneembaar was.

Goed. Intussen liep toch het heugelijke nieuws binnen dat bij de zevende poging de "Oude Ierse Divisie" de doorbraak finaal had afgedwongen.

De volgende dag sloegen de uitgelaten bataljons met dubbele energie aan het "consolideren" van het veroverde terrein en ze groeven zich in om het bij tegenaanvallen te kunnen houden. De nacht viel en dan zouden ze door verse troepen worden afgelost. En dus, terwijl de nacht er inderdaad aan zat te komen en over ons neerdaalde met nijdige, zwarte wolkenlierten die langs de maan heen zwiëpten, werden de veldkeukens zoals gezegd de aardedonkere weg op gestuurd waarlangs de jongens van het slagveld zouden terugkeren.

Halfweg langs ons pad zouden een paar bataljons gedurende de nacht vooralsnog aan beide kanten blijven bivakkeren. De foeragejongens zetten er dus dubbel de pas in en spoedden zich met hun veldkeukentjes vooruit om de afgejakkerde soldaten op te vangen en het ze met warme soep, thee en wat al niet naar best vermogen naar de zin te maken: die zouden namelijk twee godganse dagen en nachten in de slag gezeten hebben en hun doorbraak hebben gemaakt met alleen de karige overlevingspakketten die ze in hun ransels dan toch nog mee hadden kunnen nemen. Die lange, donkere weg werd bij tussenpozen met granaatvuur belaagd; maar belaagd was het gewoon iedere meter geweest terwijl de foeragejongens er zich met nog zoveel goede wil langs hadden geriskeerd om hun door de slag afgeleefde strijdmakkers te treffen.

Het gros van de gewonden was intussen afgevoerd en verwerkt; maar na zo'n operatie druppelen de gewonden ofwel een na een of met plukjes tegelijk verspreid binnen – jongens die zich in bomkraters gedeisd hebben gehouden en die het vooralsnog niet hebben klaargespeeld om assistentie te zoeken of hun precaire situatie aan anderen kond te doen.

Deze sukkels op aftocht leveren trouwens steevast betrouwbare flarden informatie op aan de transportjongens waar en wanneer ze elkaar op hun pad treffen. Er wordt poolshoogte genomen naar hoe het er precies voorstaat met de strijdmakkers en gepolst hoe de officieren het er inmiddels afbrengen. Soms krijgt een mens plompverloren het woord "Dood" in de maag gesplitst, "Gewond", als het even wil meevallen, en soms valt er met de beste wil sowieso niet het minste nieuws los te krijgen.

Die nacht, waarover schrijver dezes (Willie Redmond) rapport uitbrengt, vroegen de foeragejongens van een of ander bataljon met aandrang de kerels uit die ze op hun aftocht van het front tegen het lijf liepen. Zo ongeveer alle vragen bevatten verwijzingen

18 mei 2007: De Filton Golf Club (nabij Bristol) herroept de regel die Duitsers en Oostenrijkers ervan weerhield om een partijtje te spelen op hun terrein. De ban werd ingevoerd in 1919 nadat 9 clubleden omkwamen in de Eerste Wereldoorlog. De regel kwam pas aan het licht bij onderzoekswerk in hun archieven.

23 mei 2007: Mesen treedt toe tot het initiatief "Burgemeesters voor de Vrede" ("Mayors for Peace") opgericht door de burgemeester van Hiroshima. Het secretariaat van de vereniging is gehuisvest in het leperse stadhuis.

23 mei 2007: De Nederlandse koningin Beatrix onthult in Den Haag (in de omgeving van het OPCW-gebouw) een monument voor slachtoffers van chemische wapens. Een leperse delegatie woont de plechtigheid bij. (OPCW = Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons)

23 mei 2007: Op het industrieterrein tussen Ieper en Boezinge langs de Bargiestraat zijn de stoffelijke resten gevonden van twee Britse soldaten. Bij de lichamen lagen enkele persoonlijke spullen, zoals een mondharmonica, een schoenborstel en enkele potloodjes. Er werd ook een klaroen gevonden, wat erg zeldzaam is.

27 mei 2007: Siegfried Sassoons onderscheiding "Military Cross" (zie *VIFFflash 23*) krijgt een plaatsje in het museum van de Royal Welch Fusiliers in Caernarfon Castle (Noord-Wales). Er zullen ook voorwerpen te zien zijn van kunstenaars en dichters die dienden bij deze legereenheid (o.a. Robert Graves). Website: www.rwfmuseum.org.uk

30 mei 2007: Ieper en het Noord-Franse Albert ondertekenen een samenwerkingsovereenkomst om initiatieven rond herdenkingstoerisme te ontwikkelen. Zo zou er een grote gemeenschappelijke activiteit (herdenkingsmars) komen vóór Wapenstilstand 2008. Verder willen beide steden het nog bestaande oorlogserfgoed laten erkennen door de UNESCO.

Hoe de kolonel terugkeerde (vervolg)

naar de situatie van de kolonel. “Hoe is het met de C.O.? Is alles oké met ’m?” Met merkbare bezorgdheid stelde de ordonnans van de kolonel deze vraag. Van lieverlee wordt dan het gestage geschuifel van het marcherende voetvolk hoorbaar. Het bataljon komt er aan, en de keukens vormen het gezamenlijke mikpunt. De ordonnans van de kolonel klampt een jongen van zijn eigen compagnie aan, afgeleefd, van top tot teen onder de smurrie en vooral vanwege de stress volkomen afgepeigerd uitzien. “Jo daar, Pat! Mazzel je hier tegen het lijf te lopen, man! Geen nieuws van de C.O.?” Een stilte valt ineens over Pat, die net met dat opvallend tikje verbouwereerdheid en verrassing omhoog blik. “De C.O, zal je bedoelen? Ja, hoor, niks aan de hand! De C.O. is erbij, ja.” En helemaal opgelucht en uitgelaten bij zoveel goed nieuws zie je de ordonnans van de kolonel een spurtje inzetten naar de jongens van de keuken want hij wil stante pede nu dat bakje dampende thee mee voor de baas. Ook de meest afgebeulde en tot op het bot versleten jongens lopen gewoon te water-tanden als ze de veldkeukentjes in hun blikveld krijgen in het besef dat daar eindelijk te pikken valt.

Toch is er iets, vannacht, je merkt het aan het oorverdovende stilzwijgen van onze kerels. Ze laten zich traag op de grond glijden, ze lijken zelfs onaangedaan de begrotingen van de transportjongens over zich heen te laten gaan – zelfs aan de keukens hebben ze geen boodschap. De ordonnans van de kolonel draaft nu voorbij, de kokende kop in de hand. Houdt even halt bij het tentzeil dat hij als onderkomen voor zijn baas achter de kar heeft opgezet. En passant valt zijn oog op een officier die gewoon in de buurt wat staat... te staan. “Wat goed je hier heelhuids tegen te komen, kap’tein! ... de kolonel hier ergens in de buurt, Sir?” De officier kijkt hem aan, zijn gezicht spreekt boekdelen. Wijst in de richting van het tentje en repliceert, de ordonnans met een basstem aansprekend: “Ja, precies, ja, de kolonel. Is hier, ja.” Gretig stapt de ordonnans op het geïmproviseerde tentje af, en je hoort hem aankondigen: “Kolonel, wat goed dat u terugbent. Hier, uw thee, Sir; of had u misschien liever wat soep gehad willen hebben; of misschien, zegt u – “ De officier valt hem in de rede, legt de hand op zijn schouder, zegt dan: “Heb je het niet in de smiezen, man? – de kolonel, moet je weten, is –“ De twee mannen kijken elkaar strak in de ogen. Eén flits en de ordonnans snapt het hele plaatje! Met ongewone zachtheid halen ze de soldatendecken van het lichaam even weg, en bij het schijnsel van een zaklantaarn valt hun blik op het serene, dode gezicht.

Precies, de kolonel is aangekomen. Hij zou, als je wilt, zelfs kunnen slapen, zo vredig ziet hij er uit, de handen zo losjes over zijn borst, over de met slijk vol gespatte en met bloed bespatte tuniek. Eén lange, nijdige jaap valt te merken, over een van zijn wangen – ze verminkt hem niet eens, ze verleent nog meer noblesse aan dat gezicht waarvan de jongens al altijd hadden gevonden dat het al zoveel edelheid uitstraalde.

Als het ochtendgloren de nanacht allengs in kleur zet, namen ze hem op de schouders, in verdriet verzonken en respectvol, naar het kleine, vermalen kerkhofje in het dorpe vlakbij. Het was op die manier dat de kolonel zijn plaats in de kring van zijn bataljon terugvond. (C.S.)

MENTIONED IN DESPATCHES (vervolg)

24.7

6 juni 2007: Henry Allingham, Groot-Brittanniës oudste man en marine-oorlogsveteraan uit WO 1, viert zijn 111de verjaardag aan boord van HMS Victory te Portsmouth. De Britse luchtmacht brengt hem een eresaluut.

7 juni 2007: Herdenking van de Brits-Ierse aanval op de heuvelrug van Wijtschate/Mesen in 1917. VIFF-lid en Radio 1-journalist Geert Spillebeen brengt vanop de Kemmelberg live verslag uit over de Redmondwandeling en interviewt Piet Chielens. Op 9 juni komt de Ierse presidente Mary McAleese naar Mesen en Wijtschate.

8 juni 2007: In de buurt van het Noord-Franse Fromelles ligt vermoedelijk een massagraf van ongeveer 400 Britse en Australische gesneuvelden die omkwamen in de slag bij Fromelles (19-20 juli 1916). Eerste archeologische vaststellingen wijzen hierop. Ene Adolf Hitler was tijdens de slag ingeschakeld als despatcher.

8 juni 2007: De Last Post Association ontvangt uit handen van de Royal British Legion acht nieuwe klaroenen. Op 16 september 1929 overhandigde de Britse ambassadeur namens de RBL 4 zilveren klaroenen. Sindsdien hebben ze meer dan 27.000 keer geschald.

14 juni 2007: DOVO (ontmijningsdienst van het leger) bergt 360 niet afgevuurde Duitse obussen in de tuin van een woning in Handzame.

27 juni 2007: Het In Flanders Fields Museum verwelkomt bezoeker nummer 2.000.000 sinds de opening op 3 april 1998. De 25-jarige Dimitri Schoevaerts uit Kampenhout krijgt uit handen van museumvoorzitter Frans Lignel een werkje van de Ieperse kunstenaar Walter Seys.

2 juli 2007: De voltallige Ieperse gemeenteraad keurt een budget van 7.000.000 euro goed voor de vernieuwing van het In Flanders Fields Museum. Het project “Nieuw IFFM 2012” wordt opgesplitst in drie delen: infrastructurele aanpassingen binnen de Lakenhallen (inclusief de

Tot 14 oktober 2007:

Artist in Residence 2007: Kingsley Baird (New-Zeeland)

In het hart van het In Flanders Fields Museum (doorsteek onder de Belforttoren).

Tot 11 november 2007:

Schaduwen in het paradijs

De hedendaagse kunsttentoonstelling "Schaduwen in het paradijs" neemt in een circuit van 14 sites in Noord-Frankrijk, Zuid-Engeland en Vlaanderen **Talbot House** en het **IFFM** op. De Schotse kunstenaar Graham Fagen creëert in de tuin van Talbot House een bronzen (kerst)boom en nodigt je zo uit om te reflecteren over de oorlog (en de verzoening) in deze grensstreek. In het IFFM zijn foto's te zien van Stephen Turner (evenwel tot 30 september).

Tot 11 november 2007:

Marinekorps Flandern - De kust tijdens de Eerste Wereldoorlog

Bovenzaal van het memoriaal Prins Karel in het Provinciaal domein Raversijde. Open elke dag van 14.00 tot 17.00 u. (kassa open tot 16.00 u.). Tijdens weekends, schoolvakanties en feestdagen open van 10.30 u. tot 18 u. (kassa open tot 17.00 u.).

Tot 11 november 2007:

De kleine mens in de Grote Oorlog

Ontmoetingscentrum Ten Bercle, Pervijze. Iedere dag van 10.00 tot 18.00 u.

Tot 11 november 2007:

Het Memorial Museum Passchendaele 1917:

- *Tyne Cot Cemetery – Een eeuwige dodenwake (Bezoekerscentrum Tyne Cot Cemetery)*
 - *The Road to Passchendaele – Opgravingen op een oude spoorweg (MMP)*
 - *A Descent into Hell – De Nieuw-Zeelanders in Passendale (De Oude Kaasmakerij)*
 - *Naval Division & Iron Harvest – Het verhaal van een hoeve op het slagveld (Varlet Farm)*
 - *Legacy of Valour – De Canadezen in Passendale (Passendale Dorp)*
 - *Known unto God – De doden van Passendale (Passendale Kerk)*
- www.passchendaele.be

10 en 11 november 2007:

Duitse voedingsverpakkingen en rantsoenen in WO1

Huis René Defrancq, Steenakker, Wervik, tel. 056 31 49 29

Tot 25 november 2007:

La guerre des animaux, 1914-1918

L'historial de la Grande Guerre, Péronne (F) — Iedere dag van 10.00 tot 18.00 u.
www.historial.org

Van 27 oktober 2007 tot 30 maart 2008:

Oorlogsgetuige Henry De Groux

IFFM

Tot eind 2007:

Dieren in de Oorlog

IJzertoren, Diksmuide — Iedere dag van 10.00 tot 18.00 u. — www.ijzertoren.org

[her]inrichting van het bezoekers- en documentatiecentrum), de inrichting van een nieuwe permanente tentoonstelling en een nieuw centraal depot.

4 juli 2007: Herbegravenis op Prowse Point Cemetery (Ploegsteert) van de stoffelijke resten van Richard Lancaster en twee niet-geïdentificeerden (gesneuveld in november 1914). In de namiddag herbegravenis van een niet-geïdentificeerde Lancashire Fusilier op Tyne Cot Cemetery (in mei 2005 teruggevonden op de vroegere spoorwegbedding leper-Roeselare).

8 juli 2007: De Ronde van Frankrijk (gestart in Londen) komt voorbij in Matfield, het dorp waar Weirleigh, geboortehuis van Siegfried Sassoon staat. Siegfried zelf was aanvankelijk (daar zou later verandering in komen) niet zo fietsminded; zijn broers Michael en Hamo daarentegen... Wel hielden ze wedstrijden met grootmoeders Bath chair: zover mogelijk de heuvel af proberen te komen, tot groot ongenoegen van passanten.

9 juli 2007: Overlijden van William Alfred Seegers (106). Hij zou de voorlaatste Duitse oud-strijder uit WO I zijn. Opgeroepen op zeventienjarige leeftijd en geveeld door de Spaanse griep zag hij evenwel geen actieve frontdienst. In de jaren twintig emigreerde hij naar de USA.

12 juli 2007: De Britse koningin Elisabeth, haar echtgenoot en koningin Paola wonen een Last Post-plechtigheid onder de Menenpoort bij. Daarna zijn ze aanwezig op de oecumenische dienst op Tyne Cot Cemetery ter herdenking van de 90ste verjaardag van de Slag om Passendale. 's Avonds baadt de Menenpoort in de nieuwe sfeerverlichting.

19 juli 2007: In Zonnebeke schaaft de eveneens voltallige gemeenteraad zich achter het museumbeleidsplan 2009-2014. Dit betekent de start voor de procedure tot erkenning als regionaal museum "Memorial Museum Passchendaele 1917". De collectie zal groeien ondermeer door

The Canal Bridge

In deze roman van de Ierse auteur Tom Phelan nemen de hoofdpersonages broer en zus Con en Kitty Hatchel en de in hun gezin opgenomen Matthias Wrenn wiens ouders in een huisbrand omkwamen, elk een of meer onderdelen van het verhaal voor hun rekening. Hun relaas wordt aangevuld met dat van enkele andere bewoners van het Ierse dorp Ballyrannel: father Kinsella, de pastoor; Missus Hodgkins, de protestantse eigenares van het domein Enderly; de vuilnisman Ralphie Blake ... Dit procédé zorgt ervoor dat de lezer, via details die ze zowat allemaal – elk op zijn/haar eigen manier – vermelden, herhaaldelijk herkenningsmomenten en echo-effecten beleeft die de voortschrijdende verhaallijnen een aangename samenhang verlenen.

Mat en Con, eerst ingescheept met bestemming India “om de wereld te zien” maar voor het verlaten van de Middellandse zee al afgeleid naar het Westelijk Front, zijn ambulanciers (“stretcher-bearers”) in Noord-Frankrijk en ook in de Salient (Passendale) en vertellen uit de eerste hand – de beeldrijke taal bespaart de lezer nauwelijks bijzonderheden – over het onnoemelijke waarmee ze aan het front worden geconfronteerd. Con overleeft de verschrikking niet. Mat komt met een verlamdend geheim uit de hel terug en slechts heel langzaam en met de hulp van Kitty Hatchel en Sarah Hodgkins, zelf als VAD door een frontervaring zwaar getraumatiseerd, slaagt hij er in uit het diepe dal te klauteren en de oorlog achter zich te laten. Maar dit is zonder de situatie in Ierland zelf gerekend: Ieren die voor de “vijand”, de Britten, gingen vechten, kregen in de nasleep van de Paasopstand 1916 niet veel krediet. Eerst discreet, maar daarna alsmaar nadrukkelijker komt deze vijandigheid van sommige fanatici aan bod en gaat uiteindelijk het slot van het verhaal zwaar tekenen. En de “canal bridge”, de brug over het plaatselijke kanaal, is de stille kroongetuige van de intiemste gevoelens van de personages. Ze vormt een soort rode draad doorheen dit aangrijpende verhaal.

Dat de IRA-toestanden zoals in het boek beschreven, helemaal niet tot het domein van de fictie behoren, kon ik ervaren toen ik de informatie over de broers Lewis tot een artikel voor voorliggende aflevering van de VIFF-flash bewerkte: een haast identieke IRA-raid komt ook in de roman voor. Alweer een aanrader in de onuitputtelijke stroom publicaties geïnspireerd door WO1. (F.R.)

The Canal Bridge – Tom Phelan (2005)
The Lilliput Press, Dublin
ISBN 1-84351-075-8
www.lilliputpress

de medeaankoop met het IFFM van de Hill 60-verzameling.

20 juli 2007: De regionale tv-zender WTV brengt een nieuwsitem over het spoorwegprobleem nabij Hill 60. Sinds meer dan een jaar moeten de treinen er over een traject van ongeveer 1 km een snelheidsbeperking respecteren. De ondergrond is er onstabiel. Peter Barton, de gekende Britse historicus, bewijst - met plannen in de hand - het bestaan van ondergrondse tunnels en zalen uit WO I, zoals in Nieuwpoort.

24 juli 2007: 80ste verjaardag van de inhuldiging van de Menenpoort door veldmaarschalk Lord Plumer.

25 juli 2007: Siegfried Sassoon begint 80 jaar geleden in een Brussels hotel, na een bezoek aan de Menenpoort op 25 juli 1927, aan het vlammende gedicht “On Passing the new Menin Gate”. Na eindredactie in januari 1928 in Londen zou het pas na zijn dood verschijnen. Het monument is volgens hem een “sepulchre of crime” (“misdadig schrijn”, vertaling Piet Chielens).

27 juli 2007: overlijden van Bill Young (107), de laatste Schotse oud-strijder uit WO1. Hij was telegrafist bij het Royal Flying Corps, de voorloper van de Royal Air Force.

29 juli 2007: De Britse oud-strijder Harry Patch (109) woont de Last Post bij in Ieper. Hij raakte als 19-jarige gewond in Langemark tijdens de Derde Slag om Ieper. Op de Duitse begraafplaats legt hij een krans neer.

30 juli 2007: Australisch-Britse archeologische opgraving ten noordoosten van het bos van Ploegsteert (team van “No Man’s Land - The European Group for Great War Archaeology” en de “Société d’histoire de Comines-Warneton”). Meer info: <http://plugstreet.blogspot.com> .

7 augustus 2007: “Meester” Gabriël Versavel blaast in Passendale 105 kaarsjes uit. Hij is de oudste mannelijke West-Vlaming en één van de laatste burgerlijke getuigen die WO1 in de Westhoek meemaakte.

'WORLD WITHOUT END. AMEN'

Een duik in de veelzijdige discografie van/over de Grooten Oorlog (2)

3

Songs, sketches en vertolkingen uit/over de Grooten Oorlog, met een specifiek accent op muzikale bewerkingen uit 'The War Poets'

We noemen in één adem *Laughter on the Home Front* (Past CD 7047) en het driedelige "Oh! It's a lovely war" (*Songs & sketches of the Great War 1914-1918*) (CD 41-001,003 & 006). Op dit materiaal is de uitspraak van toepassing: 'komische sketches, luchthartige songs, nu eens humoristisch, dan weer opbeurend, satirisch, zelfs.' Kortom: je perfecte *pal* voor een sing-along bij Max Arthur's *When this bloody war is over. Soldiers' Songs of the First World war* of, voor wie ook in boekvorm vintage material prefereert, John Brophy and Eric Partridge's *The Long Trail (What the British soldier sang and said in 1914-1918)*. Ook *denoised en declicked*, blijven deze opnamen van een bijwijlen aandoenlijke authenticiteit. In een geval wordt de Lord Mayor of London, in een ander *Plug Street old hand* Winston Churchill, opgevoerd.

Een tweede trio vormt het behartenswaardige *Memorial Tablet Siegfried Sassoon* (CD41-008)¹, *Artists Rifles* (Vol.I uit de pas opgestarte "The Definitive Collection, of Prose, Poetry and Music of the Great War", CD41-009)² en het unieke samenwerkingsinitiatief *Private Peaceful*³, the Concert (NMCD24), waarin Michael Morpurgo's virtuoze voordracht uit het gelijknamige jeugdboek, alternerend met het a capella 'huistrio' Coope, Boyes and Simpson naar een hartverscheurende climax voert. Voor projecten als dit schreef Shakespeare de bedenking: 'If you have tears, prepare to shed them now'.

'A law unto themselves' zijn de integrale one-off projecten *My Dear Siegfried* van David Behrman (XI 129), zoon van Sam Behrman, een persoonlijke vriend van dichter Sassoon, dat ongemeen experimenteel klinkt, en het dubbelalbum *Armistice 1918 Sketch*, een oersterk, prachtig gedocumenteerd jazzproject van Bill Carrothers & Band (SKE 33043). Blijft nog Woodstockveteraan Country

Joe McDonald, met het nog moeilijk te vinden project *War!War!War!* (ASIN: B000002R6S), waarin hij muzikale bewerkingen brengt van oorlogspoëzie van Robert W. Service.

4

Getuigenissencompilaties

Aparte vermelding verdient de gestaag groeiende stapel getuigenissenverzamelings. We denken specifiek aan *1910-1919* (4 cd-box, BBC Non-fiction), pilooteditie van de BBC history reeks *Eyewitness*. De *Eyewitness History of the 20th Century* in Sound werd geschreven door Joanna Bourke i.s.m. BBC History Magazine en gepresenteerd door Tim Pigott-Smith. Van vergelijkbare aard is *The First World War Remembered*, een initiatief van het Imperial War Museum (specifiek: trench warfare & the home front) en Max Arthur's *Forgotten Voices (of the Great War): The Somme and back to Ypres, July 1916-July 1917*, ondertiteld *Original Recordings of WW1 Survivors*⁴.

5

Muzikale bewerkingen van oorlogsgedichten / composities door oorlogsdichters-componisten

Geheel of gedeeltelijk op authentiek materiaal teruggaand, maar uitgebracht in het klassieke repertoire zijn: *Severn Meadows* (*Songs by Ivor Gurney*, Hyperion CDA67243), *War's Embers* (CDD22026), alweer met o.a. Ivor Gurney, (*Music from*) *Behind the Lines* van Cecil Coles (1888-1918, Hyperion CDA67293), *Vaughan Williams' Sancta Civitas / Dona nobis pacem* (in de reeks British Composers, EMI Classics 0777 7 54788 2 2), *English Orchestral Songs* (Hyperion CDA 67065, met werk van Parry, Stanford, Gurney en Finzi), *A Shropshire lad, Three song cycles to poems by A.E. Housman* (Hyperion, CDA66385) en, uiteraard niet te vergeten, *Benjamin Britten's War Requiem* (BBC/Naxos 8.553558-9). Een hedendaagse tegenhanger van Britten is *Mark-*

Anthony Turnage's project *Fractured Lines* (CHAN 10018, 2002), geïnspireerd op een langdurig en indrukwekkend bezoek aan de Sommeslagvelden. Na een tijdlang enkel via het zwartemarktcircuit verkrijgbaar te zijn geweest, steekt naast de oorspronkelijke filmdvd dezer dagen ook de soundtrack van *'Oh What a Lovely War'* (MCSR 3008, met de originele London cast uit 1969) weer kop boven water.

6

Poëziedecclamatie, al of niet aangevuld met korte muzikale intermezzi

We doen een lukrake greep uit het overvloedig beschikbare audiomateriaal op het stuk van de poëziedecclamatie.

- *War poems* (Paul McGann & Regine Candler), Harper Collins Audiobooks (dubbelcassette en recent 2 CD, HCCD 1184-85)
- *The Great War, an evocation in music and drama through recordings made at the time* (Pearl Gemm CD9355)
- *Some Corner of a Foreign Field – Poetry & Music of the Great War* (CCL CDG1082)
- *Poets of the Great War* (Naxos CD Na 210912)
- *In Flanders Fields – A Celebration of the Poets & Composers of the Great War*, met Fiona Kimm, mezzo-soprano en Andrew ball, piano (QTZ 2038), o.a. Apollinaire, Brooke, Owen, E. Thomas en C. Coles
- *The Great War Poets* (in de reeks *Poetry and Music*) (DC 793302), o.a. Brooke, Owen, E. Thomas, D.H. Lawrence en Isaac Rosenberg
- *Lest we forget – A collection of poetry & music dedicated to those who fell in two world wars* (063010201-2), voordracht o.m. door John Gielgud en Derek Jacobi (!); BBC Symphony Orchestra o.l.v. Andrew Davis.
- *Smartpass War poetry – Poets of the First World War* (audio education study guides, 4CDs), specifiek naar het onderwijs (GCSE en A level) toegesneden

- **The War Poets** – *The power and the passion from the dark ages to the trenches.* (Brooke, Owen and Sassoon) narrated by Brian Blessed (Cromwell video productions; ook op cd-rom beschikbaar).

Specifiek materiaal geschreven n.a.v. W.O.1 en op CD terug te vinden, is:

- June Tabor, *the writing of tipperary / it's a long way to tipperary* (CD **A Quiet Eye**) - subliem is een spaarzaam woord voor deze vertolking.
- Marjan Debaene, *They* (Sassoon) (CD **Growing Pains**)
- Eric Bogle, o.m. op de CD **Scraps of paper** en **The Eric Bogle Songbook 2**
- Michael McCann, CD **Soldiers' Songs** (MM001-2)
- T.S. Eliot, CD **Spleen** (T.S.E. reads The Waste Land and The Hollow Men) (SKODA records)

7

Terug naar huis – Of: verder van huis dan ooit?

Omwille van de even onafgebroken als oprechte bekommernis om het erfgoed van de Grote Oorlog vermelden we graag de compilatie-CD **Altijd iemands vader, altijd iemands kind** van Willem Vermandere (Universal 170 569-8, 2006). Daarin o.m. *In de vlakte*, *Duizend Soldaten*, *Captain Frith* (vertelling), *Duits Kerkhof* en *Vladslo*.

Omdat de oorlog, moeten wij vrezen, evenmin voor morgen zijn exit van het wereldtoneel heeft geagendeerd, willen wij aan de hand van drie gelegenheidsprojecten ten slotte aantonen dat ook vandaag de artistieke expressie van het oorlogsgegeven een graadmeter blijft middels welke door (vorm)schoonheid naar troost wordt gezocht.

- **Peace on Earth** (3 CD box, in de reeks DRESSED FOR PEACE, 1997, DTKBOX75), o.m. Donovan, The Fureys, June Tabor, Mary Black, Billy Bragg, Christine Collister e.a.
- **War on war –songs not bombs** (i.s.m. Stichting Fonds Vredesprojecten), met o.a. Robb Johnson, Armand, Vera Coomans & Tom Theuns en Leon Rosselson

- **The Fire This Time** (2 CD, “dedicated to the memory of Klara Haber, Bill Hicks, the estimated 250,000 Iraqis killed under Ba’athist rule in the years 1968-2001 and the estimated 1.5 million Iraqis killed by the US led bombing and sanctions in the years 1990-2001).

Uiteraard is/was ook een aanzienlijk corpus auditief oorlogsmateriaal van vroeger op LP ter beschikking, dat we in dit overzicht helaas onbesproken laten. Hoe het ook zij, het komt ons voor dat er tot op, zo al niet *a fortiori* de dag van vandaag, en in de logische lijn van de productie van films en de publicatie van boeken, met betrekking tot de auditieve documentatie over en de creatieve interpretatie van de Eerste Wereldoorlog van een ongeziene hausse sprake kan zijn. Wellicht wordt een deel van de *back catalogue* die vandaag nog slechts op LP bestaat, eerlang op cd of via een andere geluidsdrager opnieuw beschikbaar gesteld. (C.S.)

OP LOCATIE

Stille remembrance van enkele vrienden voor de 90ste verjaardag van het overlijden van Dokter Chavasse

28 juli 1917: de dagen van Noel Chavasse zijn geteld; op 4 augustus sterft hij aan zijn verwondingen een paar dagen voordien opgelopen. 28 juli 2007: vredig en stil bij de uitstervende dag, rustig in een verbloemde omgeving met witte rechtopstaande Portlandstenen, netjes in rijen op een groen grastapijt ergens rond Ieper. Brandhoek, 90 jaar geleden, het had zijn naam niet gestolen. Alles was vuur en vlam, luidruchtig gedonder van ontploffingen van het bombardement op het clearing station waar medici en verplegers hopeloos de strijd aanbinden met de vreselijkste verwondingen. Hier kreten en gekreun in een geur van bloed en omgewoelde aarde. 90 jaar was gisteren, en vandaag is het elders, in Irak, het Midden-Oosten of ik weet niet waar, maar hier hoor ik enkel de vogels gretig fluiten in een park dat Brandhoek New Military Cemetery heet, met 558 graven: 512 zijn Brits, 6 Canadees, 11 Australisch, 1 Indisch, 28 Duits. Wie waren ze die hier kwamen om te sterven? In de dood zijn ze allen gelijk; voordien had elk zijn overtuiging, zijn illusie, zijn ideaal.

(1) Met o.a. commentaar vanwege Edmund Blunden, Edgell Rickword en Henry Williamson.

(2) Poëzie en fragmenten uit S. Sassoon, R. Graves, D. Jones, E. Blunden, Ivor Gurney en Laurence Binyon.

(3) Live gecreëerd op het Ilkley Literature Festival en het Literaire Festival te Ieper, voorjaar 2005.

(4) Gebruik werd gemaakt van materiaal uit de IWM-geluidsarchieven (Londen).

L'HISTOIRE SE RÉPÈTE

Een eeuwig verslag van de derde slag bij Ieper-rondreis...

De organisatoren van de vierdaagse verkenningstocht rond 'De Derde Slag bij Ieper' hadden er de omstandigheden van 1917 bijbesteld. Die kliekernatmakende regen en die stortbui bij Het Hooghe : vergeten zullen we ze niet. Als dezelfde deelnemers in 2017 weer op pad gaan, zullen ze even, om het ijs te breken, die regen aanhalen ook al omdat dit natuurlijk voor eeuwig hèt bruggetje zal zijn dat hen richting realiteit van 1917 stuwt. Alhoewel, toen regende het niet honderd minuten, maar honderd dagen..., en toen wachtte er geen buschauffeur om hen naar een verwarmend hotel te brengen...

Met ervaren gidsen als Koen Koch en Piet Chielens, met Vlamingen en Nederlanders vier dagen doorbrengen op die enkele vierkante kilometers, waar data met namen verweven zijn, waar de grote oorlog zich in elke kleine beek spiegelt, waar elke puist zichzelf een historische vesting mag noemen... Hoe beschrijf je zo iets?

Simpel: het sublieme boek van Koen Koch maakt elk verslag overbodig. Lees dus 'De Derde Slag bij Ieper', ga naar de plaatsen waar hèt gebeurde en laat tijd en verbeelding hun werk doen... De enige manier om zo'n ervaring te overtreffen is gewéést: het was 'meegaan', in alle betekenissen van het woord, met het duo Koch-Chielens en hen horen en zien vertellen... Als die twee op hun praatstoel geraken, dan beleef je het opnieuw, en weet je dat je eigenste woordenschat tekort schiet om dit te delen...

Het is dan ook niet opportuun weer te geven wat we in die dagen in juni zagen, beleefden, ervoeren, roken, aten, of bespraken. Dè vraag die blijft is of 1917 nog in 2007 zou kunnen gebeuren... Of we uit de geschiedenis iets geleerd hebben, dan wel of we alleen geleerd hebben dat we uit de geschiedenis niets leerden...

Het bijna waar gebeurde verhaal anno 1917

Die ochtend van 31 juli 1917 keek opperbevelhebber Sir Douglas Haig hoopvol en toch ook gespannen door het venster. Deze dag zou zijn 'jour de gloire' worden, het hoogtepunt van een toch al schitterende carrière. Hij was opperbevelhebber geworden toen hij zijn voorganger na de slag bij Loos handig in diskrediet had gebracht en zelfs het Somme-debacle van vorig jaar had hem niet genekt. Neen, eerste minister Lloyd George was niet zijn beste vriend, maar de steun in de omgeving van de koning himself compenseerde veel, zoniet alles...

Zijn medewerker, generaal Plumer had met de meer dan gelukte mijnoperatie van 7 juni een pak krediet opgebouwd. Haig geloofde niet dat hij van deze overwinning bij Mesen gebruik had moeten maken om onmiddellijk door te gaan. Neen, naast Plumer had hij Gough nodig en die kende het terrein toen niet, nu wel... De plannen waren duidelijk: hij moest en zou de strategisch belangrijke West-Vlaamse zeehavens veroveren om daarna, wie weet, tegen Kerst aan de Duitse grens te staan en de oorlog te beëindigen... Het kon niet mis gaan... De 'Slag om de Zeehavens' zou eeuwig de roem van Sir Douglas Haig bezingen. Hij bleef er bescheiden bij...

Die ochtend van 31 december keek opperbevelhebber Sir Douglas Haig ietwat somber terug op de voorbije maanden. Hij gaf toe, maar alleen aan zichzelf, dat het grondig fout was gegaan. Al van bij het begin, al van die 31e juli, was het duidelijk dat de voorafgaande zware artilleriebeschieting de vijand niet murw had gekregen. De infanterie was nog meer prikkeldraad tegengekomen dan vermoed. Haig dacht aan de uitspraak van die verdorpe Australiër Russell die overall vertelde 'dat het een misdaad was te veronderstellen dat de prikkeldraad uiteengereten was zonder dat te verifiëren'. Ook Plumer en Gough

hadden hem teleurgesteld. Gough was iets te driest tewerk gegaan, zodat hij hem opzij had moeten zetten. Vond hij wel spijtig, want deze man had de goede mentaliteit: hij had enkele soldaten, waaronder Jack Wall laten fusillieren om zo het moreel op peil te houden. Zo hoorde het... En Plumer? Ja, die had wel overwinningen behaald, maar zijn doelstellingen waren te klein, te miniem en de inspanningen om die te halen waren te groot geweest. Lloyd George had zelfs gezegd dat hij de prijs voor die overwinningen tò vond. Maar Haig had geen hoge pet op van Lloyd George. 'Ik zet het offensief stop als er te weinig resultaten of teveel verliezen zijn', had die bedreigd. 'De voorbije maanden niets van gemerkt', dacht Haig.

Optimisme is goed voor de helft van de overwinning, mijmerde Haig. Daarom hield hij wel van Charteris. Die geloofde ook dat de Duitsers zo goed als verslagen waren en hij had die wetenschap van de Duitse krijgsgevangenen zelf. 'Doodop zijn we, we houden het niet lang meer vol.' Toen wist hij dat de keuze simpel was: verder doorduwen, nog eens, en nog eens en nog eens... Al die voorbije inspanningen konden toch niet 'om niet' geweest zijn?

Neen, als het niet gelopen was zoals voorzien dan kwam dat door de regen, èn de modder, wist Haig. Het Vlaamse weer had de soldaten murw gemaakt zodat ze niet meer wisten waarvoor ze vochten: 'We zijn hier omdat we hier zijn'. Haig had beslist de negatieve moerasrapporten af te schaffen en hij had er geen spijt van. Zorgden zij niet voor onzekerheid en pessimisme? En wat kan je missen als kiespijn? ...

Eigenlijk, bedacht Haig, was het toch niet zo slecht gelopen als sommigen wel beweerden. Was Passendale niet bereikt? Ja toch. Oké, weliswaar met de hulp van de eerst onwillige Canadezen... Het 'ik beveel het je niet, ik vraag het je'-zinnetje dat hij had gebruikt om Rurcie, hun bevelhebber, aan de slag te krijgen, vond hij, in alle

bescheidenheid, van een zeldzame genialiteit. Ja, dat het plaatsje Passendale in de geschiedenisboeken terecht zou komen, daar zou Haig nu al een whisky op durven drinken... Als hij de voorbije maanden nu eens de 'Slag om Passendale' zou dopen, zou dat niet schitterend zijn? Een kniesoor die hem 'die zeehavens' nog voor de voeten zou gooien...

Ja, Haig voelde zich al veel beter. De 'Slag bij Passendale'..., mooi, het bekte goed... Het gemor om het teveel aan slachtoffers moest ook maar eens stilvallen. De vijand had toch meer verliezen te betreuren en dat telde toch in een uitputtingsslag? 'Wie het laatst schopt, heeft gewonnen' wist Haig al van op de schoolbanken... De voorbije maanden zouden op termijn echt wel rendabel blijken te zijn.

Voorjaar 1918. Haig besloot dat het strategisch belangrijk was Passendale en alles wat in het najaar 1917 veroverd was, te verlaten. In nauwelijks 48 uur was deze klus geklaard.

Najaar 1918. Ook dankzij de hulp van de Amerikaanse troepen en omdat Duitsland echt wel op zijn tandvlees zat, werd de oorlog op 11 november gestaakt en wonnen de geallieerden. Haig eiste via de Somme en Passendale zijn plaatsje op het erepodium op...

Het bijna fictieve verhaal anno 2007

Die ochtend van 31 juli 2007 keek divisiedirecteur C.W. Jim hoopvol en toch ook gespannen door het venster. Deze dag zou zijn 'jour de gloire' worden, het hoogtepunt van een toch al schitterende carrière. Divisiedirecteur was hij geworden toen hij zijn voorganger na een loze bewering handig in diskrediet had gebracht en zelfs het fout lanceren van zijn vector-product, vorig jaar, had hem niet genekt. Neen, algemeen directeur Lloyd Newhouse was niet zijn beste vriend, maar de steun in de omgeving van de raad van bestuur compenseerde veel, zoniet alles...

Zijn medewerker, J.H. Mark had met de meer dan gelukte advertentiecampagne

van 7 juni een pak offerteaanvragen binnengekregen maar C.W. Jim geloofde nog steeds niet dat hij zijn commerciële mensen toen onmiddellijk op pad had moeten sturen. Neen, want naast J.H. Mark had hij ook J. Porter nodig en die kende toen nog te weinig van de business. De plannen waren duidelijk: hij moest en zou de strategisch belangrijke grote bedrijven in zijn portefeuille krijgen om daarna, wie weet tegen Kerst, ook bij de overheid contracten binnen te halen en zo de concurrent definitief te verslaan. Het kon niet mis gaan... Het 'full-bottle'-verhaal, dat vandaag gelanceerd werd, zou voor eeuwig gekoppeld zijn aan de onnavolgbare visie van C.W. Jim. Hij bleef er bescheiden bij, en prees zichzelf gelukkig om het feit dat hij ingenieur was. O, wat vond hij mensen die zich interesseerden voor geschiedenis mietjes...

Die ochtend van 31 december keek divisiedirecteur C.W. Jim ietwat somber terug op de voorbije maanden. Hij gaf toe, maar alleen aan zichzelf, dat het grondig fout was gegaan. Al van bij het begin, al van die 31e juli was het duidelijk dat de voorafgaande public-relations benadering de grote bedrijven niet had overtuigd. De commerciële mensen hadden heel wat meer tegenargumenten gekregen dan voorzien. C.W. Jim dacht aan de uitspraak van die verdomde madam G.S. Suy die overal vertelde 'dat het te moeilijk was om offertes te verzilveren als men de middelen niet had om het beloofde ook uit te voeren'. Ze was niet de enige die hem had teleurgesteld: ook J.H. Mark en J. Porter hadden dat gedaan. Porter was iets te driest tewerk gegaan zodat hij hem opzij had moeten zetten. Vond hij wel spijtig, want Porter had de goede mentaliteit: hij had enkele medewerkers, waaronder Jan van de Housy, ontslagen om zo een voorbeeld te stellen voor de anderen. Zo hoorde het ook. J.H. Mark had wel wat verkoopssuccessen geboekt maar dan eerder bij middelgrote ondernemingen en dit tegen een zodanig lage verkoopprijs dat er nauwelijks winst te rapen viel. Lloyd Newhouse had zelfs gezegd dat hij de inspanningen om die nieuwe contracten binnen te rijven tē vond. Maar C.W. Jim had geen hoge pet op

van Lloyd Newhouse. 'Ik stop met het 'full-bottle'-verhaal als er te weinig resultaten zijn of teveel medewerkers hun ontslag geven', had die gedreigd. 'De voorbije maanden had hij daar niets van gemerkt', dacht C.W. Jim.

Optimisme is goed voor de helft van een geslaagde business, mijmerde C.W. Jim verder. Daarom hield hij wel van H.J. Person. Die geloofde ook dat de concurrent zo goed als failliet was want die wetenschap haalde hij van sollicitanten die bij de concurrentie wegwilden. 'Klanten verliezen dat ze doen, ongelooflijk', hadden die verteld. Toen hij dat had gehoord, wist hij dat de keuze simpel was: hij moest en zou verder gaan, nog eens, en nog eens en nog eens... Al die voorbije inspanningen konden toch niet 'om niet' gemaakt zijn?

Neen, als het niet gelopen was zoals voorzien dan kwam dat door de conjunctuur en de recessie, wist C.W. Jim. De aanhoudende bezuinigingen hadden de verkopers murw gemaakt zodat ze hun geloof in 'full-bottle' verloren hadden. 'We bezoeken klanten omdat we ze bezoeken' was een veelgehoorde uitspraak. C.W. Jim had beslist de negatieve verkoopsrapporten af te schaffen en hij had daar geen spijt van. Zorgden zij niet voor onzekerheid en pessimisme? En wat kan je missen als kiespijn? ...

Eigenlijk, bedacht C.W. Jim, was het toch allemaal niet zo slecht gelopen als sommigen wel beweerden. Was de grote kmo 'Kaas en Tyne' geen klant geworden? Ja toch! Oké, dat was weliswaar gebeurd met de hulp van de eerst onwillige interimmensen, maar toch... Het 'ik eis het niet, ik vraag het je'-zinnetje dat hij had gebruikt om W. Ex, de baas van het interimkantoor, over de brug te krijgen, vond hij van zichzelf in alle bescheidenheid geniaal. Ja, 'Kaas en Tyne' zou in de jaarverslagen van de firma terecht komen, zo wist C.W. Jim nu al. Als hij de voorbije campagne nu eens rond het binnenhalen van 'Kaas en Tyne' zou ophangen? Een kniesoor die zich 'full bottle' nog zou herinneren...

Ja, C.W. Jim voelde zich al veel beter. Het in portefeuille hebben van de firma

'Kaas en Tyne', mooi, het bekte goed. Het gemor om het teveel aan financiële inspanningen en het niet gemotiveerde personeel moest maar eens stilvallen. De concurrent had toch nog meer inspanningen moeten doen om zijn klanten te behouden en er eigenlijk toch nog een pak verloren? De voorbije maanden zouden in 'the long run' nog renderen, voorvoelde C.W. Jim. 'Wie de laatste klant kan overtuigen, heeft gewonnen' wist hij al van tijdens zijn ingenieursstudie... En weer was hij zo blij dat hij een exacte wetenschap als studierichting had gekozen, en weer schuimbekte hij wanneer hij dacht aan medewerkers die interesse hadden voor geschiedenis...

Voorjaar 2008. C.W. Jim besloot het contract met 'Kaas en Tyne' stop te zetten, en ook alle nieuwe klanten van het najaar 2007 te bedanken. Het kostte veel te veel aan geld en menselijke inspanningen om de gedane beloften waar te kunnen maken. Binnen 48 uur zou de concurrentie alle klanten opnieuw bedienen.

Najaar 2008. Ook dankzij de hulp van een multinational en omdat de concurrent echt wel op zijn tandvlees zat, ging die op 11 november toch failliet. C.W. Jim eiste via het vectorverhaal en via 'Kaas en Tyne' zijn plaatsje in de raad van bestuur op... 'Omdat het verleden rechten heeft' wist hij. (J.V.D.)

Wat er op volgde:

1) C.W. Jim kreeg van Jan van de Housy het boek van Koen Koch over 'De Derde Slag bij Ieper 1917' cadeau. Het was de bedoeling dat dit geschenk sarcastisch en ironisch overkwam, en zo vatte C.W. Jim het ook op. Maar lezen deed hij het niet... Hij kon zich als gevierd zakenman toch niet bezighouden met verhaaltjes uit een ver verleden... 'The economy, stupid'...

2) de auteur van dit artikel kwam tot de ontzettende vaststelling dat hij pure verbeelding nodig had om het verhaal uit 2007 te schrijven en dat hij nergens,

maar dan ook nergens, ook maar één aanknopingspunt met bestaande mensen of toestanden kon bedenken.

3) Ik kwam onlangs een ontslagen medewerker van C.W. Jim tegen. Toen ik hem vroeg waarom hij ontslagen was, antwoordde hij me: 'Als iemand me vraagt waarom ik ontslagen werd, zeg ze dat het was omdat de directie zichzelf wat wijsmaakte.'

Documentatiecentrum IFFM zoekt vrijwilligers

Het documentatiecentrum kan je het geheugen van het museum noemen. Het documentatiecentrum bevat een aantal zeer rijke en unieke collecties: boeken, foto's, frontkaarten, kranten, tijdschriften, documentatiemappen, memorabilia, egodocumenten, affiches, kunstwerken, audiovisueel materiaal en schaduwarchieven uit of over de Eerste Wereldoorlog of daarmee gerelateerde onderwerpen.

Deze collecties groeien exponentieel (via schenking of aankoop) en het is bijzonder moeilijk voor onze registrator om al dat waardevolle materiaal meteen te inventariseren.

Daarom zijn wij op zoek naar vrijwilligers om ons daarbij te helpen.

Waaraan denken wij?

- Inventariseren, identificeren en scannen van foto's
- Op basis van de gegevens uit een persoonlijk dossier het verhaal van

deze persoon samenvatten voor gebruik in de personenkiosken van het museum

- Inventariseren van onze boekencollectie via het programma VUBIS
- Inventariseren van allerlei deelcollecties, zoals literatuur (proza, poëzie, drama), liedjes, muziek, dagboeken, grafisch werk enz.
- Bepaalde taken naar aanleiding van projecten of tijdelijke tentoonstellingen.

Het is uiteraard belangrijk dat u overdag vrij bent, liefst gedurende een langere periode omdat de opdrachten arbeidsintensief zijn en een inwerkperiode vragen. Het documentatiecentrum is open voor het publiek op woensdag. Daarom is dat geen geschikte dag voor vrijwilligers om in het documentatiecentrum te werken.

Wij kunnen u niet vergoeden maar

geven u een gratis lidmaatschap van de Vrienden van het Museum en u kunt rekenen op een exemplaar van alle publicaties van het museum.

Wij kunnen sinds lange tijd een beroep doen op de medewerking van een paar zeer waardevolle vrijwilligers: Roger Verbeke, Jan Steen sr. en Freddy Rottey. (A.V.)

Indien u geïnteresseerd bent, kunt u uw kandidatuur richten aan:

Dagelijks Bestuur van het In Flanders
Fields Museum
Janseniusstraat 9
8900 Ieper
tel. 057 239 450
stedelijke.musea@ieper.be